

DEBRECENI EGYETEM
INFORMATIKAI KAR
KÖNYVTÁRINFORMATIKAI TANSZÉK

SZAKDOLGOZAT

INFORMÁCIÓKERESŐ TEZÁURUSZ A STILISZTIKA TÉMAKÖRÉBŐL

TÉMAVEZETŐ:
Benediktsson Dániel
egyetemi adjunktus

KÉSZÍTETTE:
Szökőcsné Beregszászy Ágnes
informatikus könyvtáros szak

Debrecen
2009.

„Ismergetjük, tanuljuk egész életünkben anyanyelvünket is, ezt a sokszínű, sokarcú csodát. S minél jobban megismerjük, annál szebbnek, gazdagabbnak, csillogóbbnak látjuk.”

Lőrincze Lajos

Tartalomjegyzék

I.	Bevezető	2
I.1.	Témaválasztás.....	2
I.2.	Források	3
I.3.	A stilisztika fogalma és helye a tudományok rendszerében	4
I.4.	A stílus fogalmának problematikája	5
I.5.	A teauruszok általános szerkezete	6
I.5.1.	Főrész	6
I.5.2.	Hierarchikus rész	7
I.5.3.	Grafikus rész	7
I.5.4.	Kiegészítő részek	7
I.6.	Teauruszom felépítésének részletezése	7
I.6.1.	Főrész	7
I.6.2.	Hierarchikus rész	9
I.6.3.	Grafikus rész	10
I.7.	A teaurusz problematikája	10
I.7.1.	Általános problémák	10
I.7.2.	A stílusrétegek	10
I.7.3.	Az alakzatok	11
I.7.4.	Stílusorszakok, stílusirányzatok	12
I.7.5.	Néhány helyesírási probléma	12
I.8.	A teaurusz továbbgondolása.....	13
II.	Főrész	14
III.	Hierarchikus rész	52
IV.	Grafikus rész	65
	Hivatkozások	69
	Forrásjegyzék	70
	Köszönetnyilvánítás	71

I. Bevezető

A XVIII. században mondta akadémiai székfoglalójában Georges-Louis de Buffon francia író, természettudós az azóta már szállóigévé vált mondatot, mely szerint „Le style c'est l'homme, azaz „A stílus maga az ember”. Az embert stílusa alapján (is) meg- vagy éppen elítélik, ezért közvetve vagy közvetlenül mindenkit érint ez a témakör.

A stílussal foglalkozó tudományág a stilisztika, melynek problémáiról a következő fejezetekben esik majd szó. Az információkereső teaurusz összeállításakor e tudományterület szókészletét illetve a fogalmak logikai összefüggéseit, kapcsolatait próbálom feltérképezni.

I.1. Témaválasztás

Középiskolásként, később magyar szakos egyetemistaként sajátítottam el a tárgykör alapvető tudnivalóit, majd – másfél évtizede – gyakorló középiskolai magyartanárként évről évre tanítom középiskolai szinten. Mindig is kedvelt érdeklődési területeim közé tartozott a stilisztika a nyelvtudományon belül, különösen a szépirodalmi nyelv jellemzőivel és hatásával foglalkoztam-foglalkozom szívesen. (Egy kisebb teauruszt készítettem korábban a képszerűség stíluseszközeinek témakörében.)

A mottómul választott Lőrincze Lajos-idézettel összhangban vallom, hogy a magyar nyelv csodálatosan gazdag és szép, és szépségeire a vele való egyre mélyebb megismerkedésünk során mind jobban rácsodálkozunk. Ahogyan Nagy László is mondja: „Nem elég magyar anyanyelvűnek születnünk, tanulnunk kell magyarul a síríg.” Éppen ez indokolja témaválasztásomat is, hiszen az anyaggyűjtés és - elrendezés során új ismeretekre tehettem szert, általam eddig nem vagy kevésbé ismert fogalmakkal találkozhattam, illetve mindezen fogalmakat rendszerbe szervezve kialakíthattam állásfoglalásomat a témával kapcsolatban. Hiszen – Molnár Imre szavaival élve – „a teaurusz építése (...) igen intenzív szellemi munkát igénylő, szerteágazó és hosszantartó folyamat”, melynek során „ésszerű megfontolások alapján le kell szűkíteni és körül kell határolni az adott szakterület felhasználásra szánt fogalmainak körét”.¹

I.2. Források

Az információs teaurusz elkészítéséhez a teaurusz céljával, felépítésével, a relációkkal és a teauruszkészítés menetével összefüggő tudnivalók megismerésében Horváth Tibor – Varga Dénes Információs teauruszok című alapmunkája volt nagy segítségemre,

ezen kívül Molnár Imre Az információkezelés fogalomrendszere című munkáját forgattam haszonnal. A Hajdu Ágnes – Babiczky Béla szerzőpáros is szentel egy fejezetet a teaurusz felépítésének a Bevezetés az információkereső nyelvek elméletébe és gyakorlatába címen megjelent könyvében.

A stilisztika szakirodalma igen bőséges, sok átfogó illetve bizonyos résztemakört feldolgozó munkát átnéztem a témakörben, ezek pontos leírása a dolgozat végén levő Forrásjegyzékben található. Külön kiemelném Fábrián Pál – Szathmári István – Terestyéni Ferenc egyetemi tankönyvként használt A magyar stilisztika vázlata című átfogó munkáját valamint Szikszainé Nagy Irma Stilisztikáját, mely utóbbi különösen gazdag szemléltető anyagot és elemzést tartalmaz a szépirodalmi stílus témakörében.

Ezek mellett a fent említett Szathmári István nyelvészprofesszor 2004-es kiadású Stilisztikai lexikonja nyújtott felbecsülhetetlen segítséget. A lexikon előszava szerint „felöleli a fontos stilisztikai fogalmakat, de nemcsak ún. irodalmi, hanem széles értelemben vett nyelvi stilisztikát ad. Ennek megfelelően a régi stilisztikában szereplő fogalmakon kívül tárgyalja – a funkcionális stilisztikai felfogás értelmében – valamennyi nyelvi-nyelvtani jelenség stiláris vonatkozásait és általában a nyelvhasználat (fogalmazás, előadás, nyelvhelyesség stb.) minden lényeges kérdését.”²

I.3. A stilisztika fogalma és helye a tudományok rendszerében

A stilisztika a nyelvi stílussal foglalkozik, ez a stílus tudománya, mely csak a XVIII. század végén – XIX. század elején vált önálló tudománnyá, bár vannak, akik még a létét is tagadják, amint arra például Szabó Zoltán is utal a szövegnyelvészet és stilisztika kapcsolatáról szóló művében. A stilisztika tárgy- és feladatkörét is sokféleképpen értelmezik

Nagyobb lendületet ez a szakterület valójában az utóbbi évtizedekben vett, az iránta való érdeklődést növelték a modern nyelvelméletek, az új nyelvtudományi módszerek, és egyes irodalomtudományi, esztétikai, művészettörténeti diszciplínák. Maga a stilisztika is interdiszciplináris jelleggel rendelkezik, ez is nehezíti a besorolását, hiszen éppen emiatt régebben hol a nyelvtudományhoz, hol az irodalomtudományhoz sorolták.

A stilisztika előzményei ugyan visszanyúlnak az ókori retorikáig, ám elméleti alapjai ma sem eléggé tisztázottak. Ezt a problémát mind Szikszainé, mind Szabó Zoltán felveti, utóbbi részletesen fejtegetve ennek a fogalmi tisztázatlanságnak a mibenlétét és következményeit. Az egyik legfeltűnőbb probléma szerinte az, hogy a fogalmak nincsenek

pontosan, világosan, egyértelműen meghatározva. Igaz ez például a stilisztika alapfogalmára, a stílusra (erről a következő fejezetben lesz szó). Az elméleti megalapozás hiánya Szabó Zoltán véleménye szerint igen kedvezőtlenül hat a stilisztika művelőire, sőt egyenesen ezzel magyarázza, hogy „körünkben meglehetősen általános az elméleti igénytelenség.”³ „Ilyen és ehhez hasonló okok miatt sokan a stilisztikát elméletileg meg nem alapozott tudománynak tekintik.”⁴ A helyzet változtatására, a javítás egyik lehetséges útjaként a szövegnyelvészeti teóriáinak illetve tanulságainak felhasználását javasolja.

I.4. A stílus fogalmának problematikája

Amint azt az előző fejezetben már jeleztem, a stilisztikában olyannyira nem egyértelműek a fogalommeghatározások, hogy még az alapfogalomnak számító stílusról is számtalan definíció olvasható a szakirodalomban, sokféle és vitatott meghatározása létezik. Míg ezt Szabó Zoltán meglehetősen nagy problémának tartja, addig Szathmári István szerint: „Ez valójában érthető éppen sokféle megjelenési formája és széles szerepköre következtében. Ezért a meghatározásokkal inkább mintegy körüljárják a stílust, és más-más szempontot érvényesítenek, helyeznek előtérbe az egyes definíciókban.”⁵

Hagyományos felfogás szerint a stílus a nyelvi elemek közötti válogatás és az elemek elrendezésének eredményeként jön létre. A válogatás és elrendezés a kommunikációs tényezők függvénye, tehát függ a közlőtől, a befogadótól, a közlés témájától, céljától és körülményeitől. Szintén gyakori az a definíció, mely szerint a stílus gondolatainknak, érzelmeinknek nyelvi eszközökkel történő sajátos kifejezési módja.

Egy lehetséges értelmezés szerint a stílus valamiféle többlet, járulékos közlemény, egy másik felfogás a stílust a normáktól, a hagyományostól való eltérésként értelmezi, továbbá ismeretes olyan értelmezés is, mely bizonyos nyelvi elemek gyakoriságát illetve előfordulási valószínűségét vizsgálja.

Szathmári István a funkcionális stilisztika képviselője. Ezen rendszerezés középpontjában a nyelvi-stiláris és nyelven kívüli (extralingvális) eszközöknek a mondanivaló kifejtésében betöltött bonyolult és változatos funkciói állnak.

Néhány további lehetőség, Szikszainé Nagy Irma összefoglalása alapján:

A stílust a strukturalizmus mint globális struktúrát, a szemiotika mint konnotációt (többletjelentést), a kommunikációelmélet mint másodlagos üzenetet, a szemiotika mint jelentést értelmezi. Az információelmélet mint nyelvi jelenségek gyakorisági eloszlását, a

generatív grammatika mint felszíni szerkezetet, a szövegnyelvészet pedig mint olyan információt értelmezi, amely a mondatnál nagyobb szövegegységek közötti kapcsolatból ered.

Szathmári Istvánhoz hasonlóan Szikszainé is azt vallja, hogy a különböző stílusfelfogások nem kizárják, hanem épp ellenkezőleg: kiegészítik egymást.

I.4. A tezaurusz tartalma, célja

A tezaurusznak a szakirodalomban különféle definíciója ismeretes. Egy rövidebb meghatározással élve – MSZ 3418 – a tezaurusz „természetes nyelven kifejezett fogalmak olyan szabályozott, szükség szerint változtatható szótára, amely feltünteti a fogalmak közötti legfontosabb összefüggéseket. Fő rendeltetése az információk feldolgozása és keresése.”⁶

Az adott szakterület egy-egy ágához tartozó, elfogadott, szabályozott fogalmak, kifejezések a deskriptorok, az adott információs rendszer keretein belül nélkülözhető szakmai kifejezések a nemdeskriptorok vagy nondeskriptorok. A tezaurusz szerepe tehát a szakkifejezések közötti kapcsolatok, relációk rögzítése, s ezzel együtt a szakmai nyelv és terminológia egységesítése.

I.5. A tezauruszok általános szerkezete

I.5.1. Főrész

Minden információs tezaurusz kötelező része és legsokoldalúbban használható alrendszere a főrész, amely egy alfabetikusan rendezett fogalomgyűjtemény s amelynek „kialakítását a tezauruszépítés legfontosabb feladatának tartjuk.”⁷

A főrész „tartalmazza a tezauruszcikket vezérdeskriptoraik betűrendjében. A főrész egységei a deskriptorcikkek és a nemdeskriptorcikkek.”⁸

A deskriptorcikk a vezérdeskriptorból áll és a vele közvetlen kapcsolatban álló deskriptorból, a kapcsolat jellegének jelölésével együtt. A deskriptorcikknek részei a nemdeskriptorok (vagy tiltott deskriptorok) is, amelyek helyett a vezérdeskriptort kell használni.”⁹

A nemdeskriptorcikk lényegében utalás. A tezauruszban fontos szerepük van az utalóknak, mivel bármilyen nyelvi formában merül fel egy téma, az utalók segítségével tudunk eljutni azokhoz a deskriptorokhoz, amelyek az adott téma képviselőit ellátják. Több fajtájuk alakult ki, és szerepük is eltérő lehet.

I.5.2. Hierarchikus rész

A hierarchikus rész összefüggően mutatja meg a fogalmi hálózatot, ez a rész rendszercentrikus, és célja a legfontosabb összefüggések feltárása, így önmagában is áttekintést ad egy-egy nagyobb témáról. Igen hatékony lehet a keresőkép összeállításakor, hiszen például a megfelelő úton felülről lefelé haladva a fogalmi hierarchiában egyre pontosabban megközelíthetjük segítségével a leírandó témát jellemző fogalmakat.

Csak deszkriptorokat tartalmaz – alfabetikus rendben –, utalásokat nem. A hierarchikus rész kizárólag egyfajta reláció szemléltetésére alkalmas (bár annak sincs akadálya, hogy egy-egy teaurusz többféle hierarchikus részt tartalmazzon).

I.5.3. Grafikus rész

„A szisztematikus fogalomrendezés rendkívül szemléletes és ma már nélkülözhetetlen eszköze a grafikus forma” – fogalmaz Molnár Imre.¹⁰ A hierarchikus résszel szemben a grafikus rész több különböző reláció szemléltetésére alkalmas.

I.5.4. Kiegészítő részek

A kötelező főrészen és az általában szokásos hierarchikus illetve grafikus részen kívül egy teaurusznak sokféle egyéb kiegészítő része lehet. Ezek közül leggyakoribb a permutált lista, amelyet akkor célszerű alkalmazni, ha a teauruszban sok a többtagú kifejezésből álló deszkriptor.

Egyéb mutatók is elképzelhetők, amennyiben azt a teaurusz készítője fontosnak, szükségesnek látja, léteznek például ún. formai deszkriptorok, amelyek földrajzi neveket, időt, a dokumentum formáját stb. fejezik ki.

I.6. Teauruszom felépítésének részletezése

I.6.1. Főrész

Teauruszom főrésze a fent megfogalmazott általános elveknek megfelelően épül fel. A teauruszcikkben a kapcsolatok, relációk sorrendje meghatározott; a reláción belül a lexikai egységek alfabetikus rendben követik egymást.

A tezaurszcikk szerkezete és a jelölések rendszere:

- **Vezérdeszkriptor:** deszkriptorkifejezés, tárgyszó (TERM) – a szócikk elején, vastag betűs szedéssel

Pl.: **SZÓVIRÁG**

UF Dagály

Frázis

SN Túlzó, erőltetett, szükségtelen szókép, díszes kifejezés

BT Szókép helytelen használata

RT Szóvirágos stílus

- **UF (USE FOR):** nondeskriptor szinonima (NON-PREFERRED TERM), azaz „lásd”, amely utalóval (USE=U) vezet a deszkriptorra

Pl.: **EGYSZERŰ METAFORA**

UF csonka metafora

egytagú metafora

- **SN (SCOPE NOTE):** magyarázat, definíció

Pl.: **METONÍMIA**

SN Érintkezésen alapuló szókép: két fogalomnak közös jelentésmezőben történő egymásra vonatkoztatása, amely létrejöhet térbeli, időbeli, anyagbeli és ok-okozati érintkezés alapján, (például: *vasra verték; Tisztelt Ház; a huszadik század nagyot alkotott; jó tollú író* stb.)

- **BT (BOARDER TERM):** fölérendelt deszkriptor

Pl.: **KÖZNYELVI SZIMBÓLUM**

BT Szimbólum

- **NT (NARROWER TERM):** alárendelt deszkriptor

Pl.: **HASONLAT**

NT Epikus hasonlat

Érzelmi-hangulati jellegű hasonlat

Szemléleti jellegű hasonlat

- **RT (RELATED TERM):** rokonsági, azaz asszociatív kapcsolatban álló fogalmak; formailag is és tartalmilag is többféle jellegű kapcsolatot magában foglalhat, így például: produktum, módszer, folyamat, ellentét, hatás, ok, cél, eszköz tulajdonság, hasonlóság stb.

Pl.: SZÉPIRODALMI STÍLUS

RT alakzat
 egyéni stílus
 képszerűség
 szókép
 szóképhez csatlakozó stíluseszköz
 zeneiség

A tezaurusban utalók mutatnak a szinonimák közül a deskriptorra, vagyis az elfogadott kifejezésre. Az utaló jele: **U**.

A tezaurusban ezzel az eljárással a szinonimaproblémát lehet megoldani, azaz a szinonimák egyikét – a legelterjedtebb, leghatározottabb, nyelvileg legkifejezőbb változatot – deskriptorrá emeljük, a többi változatról utalunk rá. Így a szinonimák egyike helyettesíti a többi, amelyek használatát megtiltjuk.

Pl.: EGYSZERI NEOLOGIZMUS U Alkalmi neologizmus

I.6.2. Hierarchikus rész

A hierarchikus lista az általánosan elfogadott módon épül fel, jelezve a fogalmak közötti hierarchikus – alá-, fölérendeltségi – kapcsolatokat.

Pl.: STÍLUS

Stílustípus
 Bizalmas stílus
 Közömbös stílus
 Választékos stílus
 Stílusrétegek
 Hivatalos stílus
 Publicisztikai stílus
 Szépirodalmi stílus
 Költői stílus
 Próza stílus
 Szónoki stílus
 Társalgási stílus
 Tudományos-szakmai stílus

I.6.3. Grafikus rész

A grafikus részben a gráf csúcsai a deskriptorok, az élek pedig a közöttük lévő relációkat szemléltetik. Ez a rész különböző relációtípusokat tartalmaz. Ha a reláció nem szimmetrikus, akkor ún. irányított éleket szokás használni, vagyis közöséges vonalak helyett nyilakat. Az ilyen gráfot irányított gráfnak nevezzük.

A jelölések:

Szinonim kapcsolat: --- >

Alá-, fölérendeltség: →

Asszociatív kapcsolatok: ↔

Permutált listát nem készítettem tezauszomhoz, mivel nincs olyan mennyiségű illetve fajtájú összetett tagból álló deskriptor, ami azt indokolta tette volna.

I.7. A tezausz problématicája

I.7.1. Általános problémák

A bevezető I.3. fejezetében – a főleg Szabó Zoltán által – felvetett, a tudományág fogalmainak elméleti tisztázatlanságával kapcsolatos problémák a részterületekkel kapcsolatban is jelentkeznek. Éppen ezért tezauszommal szándékom volt a terminológiai problémák illetőleg a fogalmak közti kapcsolatok lehetőség szerinti tisztázása (ez egyébként minden tezausz egyik általános célja).

I.7.2. A stílusrétegek

Azon túlmenően, hogy a fogalomra a szakirodalomban a „stílusfajta” illetve „stílusnem” kifejezést is használják – ezekről a szinonimákról a tezausz főrészében utalók vezetnek az általánosabban használt fogalomhoz –, egyéb gondok is felmerülnek a stílusrétegekkel kapcsolatban.

Nincs megnyugtatóan kidolgozva „se a stílusrétegek rendszere, se az egyes stílusrétegek alaposabb jellemzése”.¹¹ Ezt támasztja alá az a tény, hogy felosztásuk különböző, így még számuk is eltérő a szakirodalom egyes szerzőinél.

Öt stílusréteg többé-kevésbé körülhatárolhatóan szinte valamennyiüknél megjelenik, ezek a társalgási, szónoki, tudományos-szakmai, hivatalos és publicisztikai stílusréteg. Ezeken

kívül néhány esetben önálló stílusréteggént felveszik az előadói, felolvasói illetve a levélstílust. Tezauruszomban én ezeket nem tekintem önálló stílusrétegeknek: az első kettő véleményem szerint besorolható a szónoki stílusrétegbe, míg a levélstílus jellegétől függően magánlevélként a társalgási, hivatalos levélként pedig a hivatalos stílusrétegbe.

További problémaként jelentkezik a szépirodalmi stílusrétegnek önálló kategóriaként való kezelése. „Egyes nyelvészek a szépirodalmi stílust nem tartják stílusrétegnek, mert nemcsak nyelvtani, szövegtani, hanem poétikai szabályokhoz is alkalmazkodik, továbbá minden stílusrétegből meríthet, a nyelvi helytelenségekből is. Mások szerint a stílusrétegek fölött áll.”¹²

Jómagam – bár elismerem azt a véleményt, hogy sok mindenben különbözik a többi stílusrétegtől – nem tartom indokoltnak, hogy csupán emiatt ne tekintsük önálló stílusrétegnek a szépirodalmi stílust. Ezért a tezauruszban a Fábíán – Szathmári – Terestyéni-féle felosztásnak megfelelően stílusréteggént felvettem a fent említett öt másikkal együtt. Ehhez járul még az a tény, hogy a tezauruszomban a képszerűség eszközeivel illetve az alakzatokkal kapcsolatos fogalmak meglehetősen nagy hangsúlyt kapnak. Ezeknek elsődlegesen a szépirodalmi stílusrétegben van a legnagyobb szerepük, bár nem kizárólagosan, hiszen – amint arra korábban már utaltunk – megjelennek a retorikában is, vagy olyan műfajokban, amelyek a tudományos és a szépirodalmi stílusréteg határán állnak (pl. az esszé).

I.7.3. Az alakzatok

Problematikus a stilisztikában az alakzatok tárgyalása, amint ezt a tényt Szathmári István is megállapítja. Mint mondja: „Valójában – legalábbis tudtommal – sose tisztázódott egyértelműen, milyen jelenségek tartoznak az egyik, és milyenek a másik alfajhoz, továbbá hogy miért szerepelnek közöttük bizonyos jelenségek, mások meg nem stb.”¹³

A fogalmat használja a retorika, az irodalomelmélet, a stilisztika, és irodalmi elemzésekben sem nélkülözhető. Az alakzatok osztályozása meglehetősen kaotikus képet mutat ugyan, mégsem nélkülözhetjük a stilisztikával kapcsolatos fogalmak köréből – és így a jelen tezauruszból sem – az olyan, már az ókor óta létező alakzatokat, amilyen az ismétlés, halmozás, fokozás, ellentét stb.

Épp e területen figyeltem fel már korábban például arra, hogy mennyire nincs tisztázva a szakirodalomban a paradoxon illetve az oximoron fogalma. Utóbbit hol az előbbi egy fajtájának tekintik, hol önállóan tárgyalják. Az is előfordul, hogy egy szerző egy adott

idézetet a paradoxon példajaként említ, míg más épp ellenkezőleg, az oximoron példájául közli ugyanazt az idézetet. Ezért kénytelen voltam a teauruszban egy-egy – számomra helytállóan tartott – definíció mellett dönteni. A magyarázatban az ennek megfelelő konkrét idézeteket hozom szemléltetésül.

I.7.4. Stíluskorszakok, stílusirányzatok

A stíluskorszakok, stílusirányok meghatározásával kapcsolatos problémák ugyan elsősorban irodalomelméleti jellegűek, mivel azonban a stilisztika is foglalkozik ezekkel – tudniillik ezek stilisztikai jellemzőivel –, röviden kitérnék a kérdésre.

A stílustörténet bizonyos fogalmainak tisztázatlanságáról kell szólni néhány szót. Vannak ugyanis nehezen besorolható periódusok az irodalom- illetve stílustörténetben, mint amilyen például a manierizmus vagy a rokokó. Vitatott, hogy ezek külön korszakok-e, vagy a barokk illetve a klasszicizmus stílusváltozatai. (A teauruszban én önálló stílusirányként vettem fel őket.)

Problémák merülnek fel a román illetve a gótika esetében is, ezeket is van, aki korstílusként, mások irányzatként definiálják. Én semmiképp sem tartom indokoltnak, hogy korstílusnak tekintsük ezeket, hiszen nem jelentkeznek az adott korszak minden egyes művészeti ágában. Olyannyira nem, hogy „román” vagy „gótikus” irodalmi stílusról nem is beszélhetünk, hiszen egyik sem jelentkezett az irodalomban. Éppen ezért a teauruszban fel sem vettem ezeket, hiszen itt az irányzatokról és korstílusokról is stiláris vonatkozásban beszélünk.

Nem egységes végül a realizmus megítélése sem: korstílus-e vagy stílusirány? Személyes véleményem szerint az utolsó nagy korstílus a romantika, s mivel a realizmust én stílusirányzatként definiálom, ekként szerepel a teauruszban is.

I.7.5. Néhány helyesírási probléma

Általános elvnek a helyesírás kérdésében azt tekintetem, hogy a fogalmakat úgy írjam le a teauruszban, ahogy azok a szakirodalomban leggyakrabban szerepelnek.

Az előzővel szerencsés esetekben összefügg a második elv, hogy a kifejezések lehetőleg a magyar(osabb) változatban szerepeljenek. Ez érinti például az „avantgárd” szó írásmódját, amelynek írása francia eredete ellenére – avantgarde – mára már a magyar helyesírást követi. Hasonló a helyzet a már fent említett „oximoron” esetében, amely a

szakirodalomban még megtalálható „oxymoron”-ként is, én azonban ebben az esetben is a magyar helyesírású változatot vettem fel. Hasonló eljárást alkalmaztam az „aszindeton”, „poliszindeton”, „figura etimologica” stb. szavaknál is.

Természetesen azokban az esetekben, amikor a szónak, kifejezésnek nincs többféle írásmódú megfelelője, az eredeti helyesírású alakot vettem fel, például: chiazmus, szinekdoché.

I.8. A tezaurusz továbbgondolása

A tezaurusz minden esetben egy nyílt rendszer, amit folyamatosan bővíteni lehet és kell a tudomány fejlődéséből fakadó új fogalmakkal, illetve módosításokra is szükség lehet, amit a tezaurusz használatából következő tapasztalatok indokolhatnak. Ahogyan Molnár Imre frappánsan megfogalmazza: „A tezauruszpépítést csak abbahagyni lehet, bevégezni soha.”¹⁴

Mivel a stilisztika tárgykörébe a tezauruszban felvett fogalmakon kívül még nagyon sok minden beletartozik, ezért a tezaurusz többféle irányban bővíthető, továbbgondolható.

A különböző nyelvi szintek szerint az alábbi jelenségek részletezését tartom lehetségesnek:

- **Hangtani jelenségek (akusztikai szint):**

Bár a tezaurusz részben érinti ezeket (lásd pl.: eufónia, hangszimbolika, zeneiség stb.), részletesebben ki lehet térni az expresszív hangváltozásokra, a mondatfonetikai eszközökre, a hangutánzó és hangulatfestő szavak stilisztikai hatására.

- **Szótani jelenségek:**

Ezen a nyelvi szinten vizsgálható az állandósult szókapcsolatok stilisztikai értéke, a szójelentés köréből az azonos alakúság és a rokon értelműség, a szóhangulat kérdése, de lehetséges az egyes szófajok illetve a szófajváltás stilisztikai értékének vizsgálata, valamint érdekes kérdéseket vet fel az egyéni szóalkotás vizsgálata is.

- **Mondattani jelenségek:**

A mondattan köréből a mondatrészek stilisztikai elemzése, a modalitás, a mondatszerkezet – egyszerű és összetett mondatok – és a szórend stiláris értékének további vizsgálata képzelhető el.

II. FŐRÉS Z

ALAKZAT

UF Figura

SN A nyelv több szintjén használható szerkesztésmód, a szokásostól eltérő nyelvi forma; a stílus élenkítésének eszköze

NT Gondolatalakzat

Hangalakzat

Mondatalakzat

Szóalakzat

RT Alakzatokat létrehozó logikai műveletek

Szépirodalmi stílus

ALAKZATOKAT LÉTREHOZÓ LOGIKAI MŰVELETEK

NT Ismétlés

Elhagyás

Felcserélés

RT Alakzat

ÁLELLENTÉT

U Paradoxon

ALKALMI NEOLOGIZMUS

UF Egyszeri neologizmus

Hapax legomenon

SN Az író, költő egyéni alkotásai, amelyeket alkotójukon kívül más nem használ fel; nagyon jellemzőek alkotóikra; például: „*Fürtidben tengervészes éj.*” (Vörösmarty: Az úri hölgyhöz)

BT Neologizmus

RT Állandósult neologizmus

Rövid ideig létező neologizmus

ALKALMI STÍLUSÉRTÉK

BT Stílusérték

RT Állandósult stílusérték

ÁLLANDÓSULT NEOLOGIZMUS

SN A nyelv fejlődésének meghatározott szakaszában keletkeztek, egy ideig újszerűeknek hatottak, idővel azonban megszilárdultak a nyelv szókészletében; például: *adóazonosító jel, e-mailezik, világháló* stb. Az újabb időben keletkezett állandósult neologizmusokat a különböző stílusrétegek egyaránt felhasználják; az újszerűség érződik rajtuk, ezért alkalmasak arra, hogy bizonyos hangulatot ébresszenek, vagy meghatározott társadalmi csoporthoz tartozó egyének jellemzéséhez hozzájáruljanak.

BT Neologizmus

RT Alkalmi neologizmus

ÁLLANDÓSULT STÍLUSÉRTÉK

BT Stílusérték

RT Alkalmi stílusérték

ALLEGÓRIA

SN Hasonlóságon alapuló névátvitel: hosszabb gondolatsoron, esetleg az egész művön keresztülvitt, mozzanatról mozzanatra megvilágított metafora illetve megszemélyesítés

BT Szókép

RT Megszemélyesítés

Metafora

ALITERÁCIÓ

UF Betűrím

BT Hangalakzat

ANAFORA

UF Előismétlés

SN Hasonló gondolatokat tartalmazó mondatok ismétlődése a mondatok elején, ami tulajdonképpen azt jelenti, hogy az egymást követő verssorok ugyanazzal a szóval vagy szavakkal kezdődnek, például: „*Neve: szolgálj és ne láss bért./Neve: adj pénzt és ne tudd mért./Neve: halj meg más javáért.*” (Vörösmarty Mihály: Országháza)

BT Ismétlés

RT Epifora

ANTONIMA

U Ellentétes jelentésű szó

ANYAGBELI ÉRINTKEZÉSEN ALAPULÓ METONÍMIA

BT Metonímia

RT Időbeli érintkezésen alapuló metonímia

Ok-okozati érintkezésen alapuló metonímia

Térbeli érintkezésen alapuló metonímia

ARÁNYTALANSÁG

SN A magán- és mássalhangzók aránytalan eloszlása a szövegben

RT Kakofónia

ARCHAIZMUS

SN Olyan elavult vagy elavulóban lévő szó, szerkezet illetve nyelvtani elem, amely régebbi korok nyelvállapotának a jellemzője, s így a mai nyelv egyáltalán nem, illetve csupán meghatározott stilisztikai célból használja

NT Jelentésbeli archaizmus

Fogalmi archaizmus

Formai archaizmus

Stilisztikai archaizmus

Természetes archaizmus

RT Neologizmus

ARGÓ

UF Jassznyelv

SN Eredetileg a tolvajnyelvből alakult rétegnyelv, a nagyvárosi, alantasabb hangulatú társalgási nyelvi szint, amely általában bizalmas és durva stílusú, de szemléletes, szellemes és tréfás is lehet, a mindenkori szépirodalom is merít belőle

BT Rétegnyelv

RT Bizalmas stílus

Szleng

Zsargon

ASZINDETON

U Kötőszóelhagyás

ASSZONÁNC

BT Rím

RT Tiszta rím

AVANTGÁRD IRÁNYZATOK

SN A XX. századi (1905-1910-től jelentkező) formabontó és új művészi hitvallást hirdető művészeti irányzatok, mozgalmak gyűjtőneve

BT Stílusirányzatok

NT Dadaizmus

Expresszionizmus

Futurizmus

Konstruktivizmus

Kubizmus

Szürrealizmus

BAROKK

SN A XVII-XVIII. század korstílus; stilisztikai jellemzői: meglepő ellentétek, képi elemek látomásos eltúlzása, pompás díszítő metaforák, hosszú körmondatok, pátosz, retorikus szövegszerkesztés

BT Korstílus

RT Manierizmus

BETŰRÍM

U Alliteráció

BIZALMAS STÍLUS

BT Stílustípus

RT Argó

Közömbös stílus

Választékos stílus

BOKORRÍM

SN Rímképlete: aaaa

BT Rímszerkezet

BURKOLT GÚNY

U Irónia

CHIAZMUS

SN Tükörszerűen szimmetrikus szerkezeti ismétlődés, melyben a szavak helycseréje mondatbeli szerepük cseréjével párosul; például: „*Fény a lámpában, lámpa a fényben*” (Weöres Sándor: Egysoros versek)

BT Gondolatalakzat

CSONKA METAFORA

U Egyszerű metafora

DADAIZMUS

SN Rövid életű avantgárd irányzat, vezéralakja Tristan Tzara. Az irányzat lényege az anarchista lázadás, a meghökkentés, polgárpukkasztás. Esztétikumellenesség jellemzi, minden meglévő művészi forma lerombolását hirdeti, a nyelvi megnyilatkozást a véletlen játéknak tekinti.

BT Avantgárd irányzatok

DAGÁLY

U Szóvirág

DARABOSSÁG

SN Sok egytagú szó használata a szövegben

RT Kakofónia

EGYÉNI STÍLUS

RT Stílus

Szépirodalmi stílus

EGYHANGÚSÁG

U Monotónia

EGYSZERI NEOLOGIZMUS

U Alkalmi neologizmus

EGYSZERŰ ISMÉTLÉS

BT Ismétlés

EGYSZERŰ METAFORA

UF Csonka metafora

Egytagú metafora

SN Az egyszerű metaforában csak az azonosító szerepel – azaz amivel azonosítunk –, az azonosítottat hozzá kell érteni; például: „*Hé fiúk! Amott ül egy tűzok magában.*” (Arany János: Toldi)

BT Metafora

RT Teljes metafora

EGYTAGÚ METAFORA

U Egyszerű metafora

ELHAGYÁS

UF Kihagyás

BT Alakzatokat létrehozó logikai műveletek

ELLENTÉT

SN Két egymással ellentétes gondolat hasonló szerkezetű megfogalmazása

BT Gondolatalakzat

ELLENTÉTES JELENTÉSŰ SZÓ

UF Antonima

BT Szóalakzat

ELLIPSZIS U Szókihagyás

ELŐISMÉTLÉS U Anafora

ENYHÍTÉS U Eufemizmus

EPANASZTROFA U Teraszos szerkezet

EPIFORA

UF Utóismétlés

SN Hasonló gondolatokat tartalmazó mondatok ismétlődése a mondatok végén, ami tulajdonképpen azt jelenti, hogy az egymást követő verssorok ugyanazzal a szóval vagy szavakkal végződnek, például: „*Künn a fagy közelít.*

Öröm, gond közelít

Karácsony közelít.” (Babits Mihály: Beteg-klapancia)

BT Ismétlés

RT Anafora

EPIKUS HASONLAT

UF Eposzi hasonlat

BT Hasonlat

EPOSZI HASONLAT U Epikus hasonlat

ERŐSÍTÉS U Szóismétlés

ÉRZELMI-HANGULATI JELLEGŰ HASONLAT

BT Hasonlat

EUFEMIZMUS

UF Enyhítés

Szépítés

BT Szóképhez csatlakozó stíluseszköz

RT Kakofónia

EUFÓNIA

UF Jóhangzás

RT Rosszhangzás

Zeneiség

EXPRESSZIONOZMUS

SN A legjelentősebb, minden művészeti ágban jelentkező avantgárd irányzat, amely Németországból indult. Az irodalomban mindhárom műnemben jelen volt; poétikai-stilisztikai jellemzői: lázadó hang, patetikus hangvétel, látomásos képalkotás, szimultanizmus, montázsstechnika alkalmazása, csapongó mondatfűzés gyakoriak az igék, főnevek, indulatszók.

BT Avantgárd irányzatok

FELCSERÉLÉS

BT Alakzatokat létrehozó logikai műveletek

FÉLRÍM

SN Rímképlete: xaxa

BT Rímszerkezet

FELSOROLÁS

BT Szóalakzat

FIGURA

U Alakzat

FIGURA ETIMOLOGICA

UF Szótőismétlés

Tőismétlés

SN A szótő ismétlődése két vagy több egymást követő szóban

BT Szóalakzat

FOGALMI ARCHAIZMUS

SN Olyan szavak és szókapcsolatok, amelyek az általuk jelölt fogalommal együtt kikoptak a használatból

BT Archaizmus

RT Jelentésbeli archaizmus

Formai archaizmus

FOKOZÁS

BT Szóalakzat

FORMAI ARCHAIZMUS

SN Olyan szavak és szerkezetek, amelyek egyrészt a hangtani fejlődés, másrészt a végükön álló alaktani elem elavultsága folytán alakilag régiessé váltak

BT Archaizmus

RT Jelentésbeli archaizmus

Fogalmi archaizmus

FŐNÉVI METAFORA

BT Metafora

RT Igei metafora

Melléknévi metafora

FRÁZIS

U Szóvirág

FUTURIZMUS

SN Olaszországból, kifejezetten irodalmi irányzatként indult avantgárd mozgalom, amely elutasítja a hagyományt, középpontjában a jövő, a lázadás, a mozgás, a sebesség, az erő áll. Poétikai jellemzői: a hagyományos mondatban lerombolása, a központozás eltörlése, a logika mellőzése, a mozgalmasság hatását keltő kép-és nyelvhasználat, a versalkotás ritmikai elveinek feloldása

BT Avantgárd irányzatok

GONDOLATALAKZAT

BT Alakzat

NT Chiazmus

Ellentét

Gondolatpárhuzam

Oximoron

Paradoxon

GONDOLATPÁRHUZAM

UF Gondolatrítmus

Mondatpárhuzam

Párhuzam

BT Gondolatalakzat

GONDOLATRITMUS

U Gondolatpárhuzam

GÚNY

SN A humoros és satirikus műveknek a túlzással rokon, jellegzetes stílus eszköze; valamely dolog, tárgy, jelenség, személy stb. hibáit, ellenszenves vonásait a valóságtól eltérően, erősen felnagyítva, néha a képtelenségig túlozva mutatja be.

NT Irónia

Nyílt gúny

Szarkazmus

RT Gúnyos stílus

Túlzás

GÚNYOS STÍLUS

BT Stílusárnyalat

RT Gúny

HALMOZÁS

SN Azonos mondatrészeknek, mondatszerkezeteknek többszöri, párhuzamos alkalmazása

BT Szóalakzat

HANGALAKZAT

BT Alakzat

NT Alliteráció

Rím

HANGSZIMBOLIKA

SN Bizonyos hangoknak az a tulajdonsága, hogy adott szövegben meghatározott hangulatot keltenek vagy felerősítik a szövegrész jelentése által sugallt érzelmi velejárót.

RT Zeneiség

HAPAX LEGOMENON

U Alkalmi neologizmus

HÁRMAS RÍM

SN Rímképlete: aaa

BT Rímszerkezet

HASONLAT

BT Szóképhez csatlakozó stíluseszköz

NT Epikus hasonlat

Érzelmi-hangulati jellegű hasonlat

Szemléleti jellegű hasonlat

HIPERBOLA

U Túlzás

HIVATALOS STÍLUS

SN A törvényalkotás, a rendeletek, a közlemények, általában a hivatalos érintkezés stílusa;
jellemzői: elavult nyelvi formák megőrzése, latinizmusok és germanizmusok használata,
a mondatokat túlterhelő szóhalmozás, az ún. terpeszkedő kifejezések, nehézkesség.

BT Stílusrétegek

RT Terpeszkedő kifejezés

HOMÁLYOS STÍLUS

BT Stílusárnyalatok

RT Világos stílus

HOZZÁADÁS

U Ismétlés

IDŐBELI ÉRINTKEZÉSEN ALAPULÓ METONÍMIA

BT Metonímia

RT Anyagbeli érintkezésen alapuló metonímia

Ok-okozati érintkezésen alapuló metonímia

Térbeli érintkezésen alapuló metonímia

IGEI METAFORA

BT Metafora

RT Főnévi metafora

Melléknévi metafora

IMPRESSZIONIZMUS

SN A XIX. század végén, XX. század elején megjelenő stílusirányzat; stilisztikai jellemzői:
sok szókép, szinesztézia, jelzős szerkezet alkalmazása, a halmozás és a nominális stílus
kedvelése, erős zeneiség

BT Stílusirányzatok

INVERZIÓ

UF Szórendcsere

BT Szóalakzat

IRÓNIA

SN Látszólagos magasztalása a dolgoknak, jelenségeknek, amikor a hangsúly és a szövegösszefüggés mutatja, hogy a beszélő éppen az ellenkezőjét mondja annak, amit gondol

UF Burkolt gúny

BT Gúny

RT Nyílt gúny

Szarkazmus

ISMÉTLÉS

UF Hozzáadás

BT Alakzatokat létrehozó logikai műveletek

NT Anafora

Egyszerű ismétlés

Epifora

Módosított ismétlés

Teraszos szerkezet

RT Refrén

JASSZNYELV

U Argó

JELENTÉSBELI ARCHAIZMUS

SN Egy szónak a mai jelentéstől eltérő, régi értelemben történő használata

BT Archaizmus

RT Fogalmi archaizmus

Formai archaizmus

JELKÉP

U Szimbólum

JÓHANGZÁS

U Eufónia

KAKOFÓNIA

UF Rosszhangzás

RT Aránytalanság

Darabosság

Eufónia

Mássalhangzó-torlódás

Monotónia

Vontatottság

Zeneiség

KÉPSZERŰSÉG

RT Szépirodalmi stílus

Szókép

Szóképhez csatlakozó stíluseszköz

KÉPZAVAR

SN A szóképben a jelölő és a jelölt kapcsolata megszakad a valósággal, illetve a kép erőltetett, zavaros vagy össze nem illő elemekből áll

BT Szókép helytelen használata

KERESZTRÍM

SN Rímképlete: abab

BT Rímszerkezet

KÉTTAGÚ METAFORA

U Teljes metafora

KIHAGYÁS

U Elhagyás

KLASSZICIZMUS

SN A XVII-XIX. század korstílusa, közel két évszázadot fog át; stilisztikai jellemzői: stiláris fegyelem, retorikus megformáltság, választékos, emelkedett stílus, arányosság, mértéktartás, harmónia a formanyelvben is

BT Korstílus

KOMPLEX KÉP

U Összetett költői kép

KONSTRUKTIVIZMUS

SN Olyan avantgárd irányzat, melynek irodalmi megjelenése periferikus; főleg az építészetben valamint a képző- és iparművészetben jelentkezik

BT Avantgárd irányzatok

KORSTÍLUS

UF Stílusorszak

SN Az egyes kultúrtörténeti korszakokra jellemző stílus, formai elemek sajátos rendszere, mely egy meghatározott látásmódnak, ábrázolásmódnak a függvénye; egy-egy művelődéstörténeti korszak valamennyi művészeti ágát átfogja

NT Barokk

Klasszicizmus

Reneszánsz

Romantika

RT Stílus

Stílusirányzatok

KÖLTŐI METAFORA

UF Művészi metafora

BT Metafora

RT Köznyelvi metafora

KÖLTŐI METONÍMIA

BT Metonímia

RT Köznyelvi metonímia

KÖLTŐI STÍLUS

BT Szépirodalmi stílus

KÖLTŐI SZIMBÓLUM

BT Szimbólum

RT Köznyelvi szimbólum

KÖRÜLÍRÁS

BT Szóképhez csatlakozó stíluseszköz

KÖTŐSZÓELHAGYÁS

UF Aszindeton

BT Szóalakzat

KÖTŐSZÓHALMOZÁS

UF Poliszindeton

BT Szóalakzat

KÖZHELY

UF Nyelvi klisé

SN Legtöbbször képet is tartalmazó, általánosan ismert, elcsépelet körülírás, szólás vagy szókapcsolat, amelyben a képnek valójában nincs szerepe

BT Szókép helytelen használata

KÖZNYELVI METAFORA

BT Metafora

RT Költői metafora

KÖZNYELVI METONÍMIA

BT Metonímia

RT Költői metonímia

KÖZNYELVI SZIMBÓLUM

BT Szimbólum

RT Költői szimbólum

KÖZÖMBÖS STÍLUS

BT Stílustípus

RT Bizalmas stílus

Választékos stílus

KÖZÖNSÉGES STÍLUS

UF Vulgáris stílus

BT Stílusárnyalatok

KUBIZMUS

SN A festészetben kibontakozó avantgárd irányzat. Bár az irodalmi kubizmus léte vitatott, a festészetben megjelenő szimultanizmus illetve a montázs- és kollázstechnika, a többnézőpontúság, a szigorú logika elvetése az irodalomra is komoly hatást gyakorolt

BT Avantgárd irányzatok

LÁTOMÁS

UF Vízió

SN Nagyméretű, egymáshoz szorosan kapcsolódó szóképek sorozata

RT Szókép

LÁTSZÓLAGOS KÉPTELENSÉG

U Paradoxon

MANIERIZMUS

SN XVI. századi stílusirányzat; stilisztikai jellemzői: formai elemeiben a barokkhoz áll közel, szokatlan, merész képalkotás, bizarr rímtechnika jellemzi

BT Stílusirányzatok

RT Barokk

MÁSSALHANGZÓ-TORLÓDÁS

RT Kakofónia

MEGSZEMÉLYESÍTÉS

SN Hasonlóságon alapuló névátvitel, amely elvont dolgokat, természeti jelenségeket, élettelen tárgyakat élőként mutat be, illetve növényeknek, állatoknak is emberi érzést, cselekvést tulajdonít

BT Szókép

RT Allegória

Metafora

MELLÉKNÉVI METAFORA

BT Metafora

RT Főnévi metafora

Igei metafora

METAFORA

UF Névátvitel

SN Hasonlóságon alapuló névátvitel, amely két fogalom közti hasonlóságon vagy hangulati egyezésen alapul

BT Szókép

NT Egyszerű metafora

Főnévi metafora

Igei metafora

Költői metafora

Köznyelvi metafora

Melléknévi metafora

Teljes metafora

RT Allegória

Megszemélyesítés

METONÍMIA

SN Érintkezésen alapuló szókép: két fogalomnak közös jelentésmezőben történő egymásra vonatkoztatása, amely létrejöhet térbeli, időbeli, anyagbeli és ok-okozati érintkezés alapján, (például: *vasra verték; Tisztelt Ház; a huszadik század nagyot alkotott; jó tollú író* stb.)

UF Névcseré

BT Szókép

NT Anyagbeli érintkezésen alapuló metonímia

Időbeli érintkezésen alapuló metonímia

Költői metonímia

Köznyelvi metonímia

Ok-okozati érintkezésen alapuló metonímia

Térbeli érintkezésen alapuló metonímia

RT Szinekdoché

MÓDOSÍTOTT ISMÉTLÉS

BT Ismétlés

MONDATALAKZAT

BT Alakzat

NT Refrén

MONDATPÁRHUZAM

U Gondolatpárhuzam

MONOTÓNIA

UF Egyhangúság

SN Azonos hangok, szótagok, szavak többszöri, fölösleges ismétlődése

RT Kakofónia

MŰVÉSZI ARCHAIZMUS U Stilisztikai archaizmus

MŰVÉSZI METAFORA U Költői metafora

MŰVÉSZI STÍLUS U Szépirodalmi stílus

NAGYÍTÁS U Túlzás

NATURALIZMUS

SN A XIX. század végén, XX. század elején megjelenő stílusirányzat, amely kialakulásakor nehezen különíthető el a realizmustól, stilisztikai jellemzője a beszélt nyelvi formák, esetlegesen a szleng használata

BT Stílusirányzatok

RT Realizmus

NEOLOGIZMUS

SN Új szavak, kifejezések, jelentésárnyalatok, nyelvtani formák, ezeket stilisztikai célokra is felhasználhatja a költő, író.

NT Alkalmi neologizmus

Állandósult neologizmus

Rövid ideig létező neologizmus

RT Archaizmus

NÉVÁTVITEL U Metafora

NÉVCSERE U Metonímia

NOMINÁLIS STÍLUS

SN A stílusnak az a faja, amelyben egyrészt a nominális elemek (főnév, melléknév) dominálnak a verbális (igei) elemek rovására, másrészt a nyelvtani kapcsolóelemek elmaradnak

RT Stílus

Verbális stílus

NYELVI KLISÉ

U Közhely

NYÍLT GÚNY

SN Egy személy, típus vagy jelenség ellenszenves vonásainak erősen – néha a képtelenségig – túlzó bemutatása

BT Gúny

RT Irónia

Szarkazmus

OK-OKOZATI ÉRINTKEZÉSEN ALAPULÓ METONÍMIA

BT Metonímia

RT Anyagbeli érintkezésen alapuló metonímia

Időbeli érintkezésen alapuló metonímia

Térbeli érintkezésen alapuló metonímia

OXIMORON

SN Éles ellentét a jelző és a jelzett szó között; például: „*Hív jobbágyitoknak felszentelt hóhéri*” (Batsányi János: A franciaországi változásokra)

BT Gondolatalakzat

RT Paradoxon

ÖLELKEZŐ RÍM

SN Rímképlete: abba

BT Rímszerkezet

ÖSSZETETT KÖLTŐI KÉP

UF Komplex kép

RT Szókép

PARADOXON

UF Álellentét

Látszólagos képtelenség

SN Egymást látszólag kizáró jelentésű szavak, szószerkezetek összekapcsolása; például:

„*Befogad és kitaszít a világ*” (François Villon: Ellentétek, ford. Szabó Lőrinc)

BT Gondolatalakzat

RT Oximoron

PÁRHUZAM

U Gondolatpárhuzam

PÁROS RÍM

SN Rímképlete: aabb

BT Rímszerkezet

PATETIKUS STÍLUS

UF Ünnepestélyes stílus

BT Stílusárnyalatok

RT Pátosz

PÁTOSZ

RT Patetikus stílus

POLISZINDETON

U Kötőszóhalmaz

PRÓZAI STÍLUS

BT Szépirodalmi stílus

PUBLICISZTIKAI STÍLUS

SN A sajtó, a média stílusa, jellemzői: közkeletű nyelvi kifejezőeszközök, szólások használata, neologizmusok kedvelése, közérthetőségre, világosságra törekvés.

BT Stílusrétegek

RÁÜTŐ RÍM

SN Rímképlete: ababb vagy aabbb vagy xaxaa

BT Rímszerkezet

REALIZMUS

SN XIX-XX. századi stílusirányzat; stilisztikai jellemzői: igazodik a mindennapi, beszélt nyelvhez, egyszerűsége, közérthetőségre, természetességre törekszik

BT Stílusirányzatok

RT Naturalizmus

REFRÉN

BT Mondatalakzat

RT Ismétlés

RENEZÁNSZ

SN A XIII-XVI. század korstílusa; stilisztikai jellemzői: szimmetria, harmónia, arányosság, természeti metaforák és jelzős szerkezetek kedvelése

BT Korstílus

RÉTEGNYELV

SN Bizonyos társadalmi csoportok, rétegek által kialakított nyelvváltozat, amely általában csak a szókinccs egy bizonyos részében tér el a köznyelvtől, bár néha kiejtésbeli és ragozási különbséget is mutathat

NT Argó

Szleng

Zsargon

RÍM

BT Hangalakzat

NT Asszonánc

Tiszta rím

RT Rímszerkezet

Zeneiség

RÍMELHELYEZKEDÉS

U Rímszerkezet

RÍMKÉPLET

U Rímszerkezet

RÍMSZERKEZET

UF Rímelhelyezkedés

Rímképlet

NT Bokorrím

Félrím

Hármas rím

Keresztrím

Ölelkező rím

Páros rím

Ráütő rím

Visszatérő rím

RT Rím

ROKOKÓ

SN A XVIII. század második felének stílusirányzata; stilisztikai jellemzői: játékosság, derű, finomság, aprólékosság, miniatűr képek kedvelése, bravúros rímtechnika alkalmazása

BT Stílusirányzatok

ROMANTIKA

SN A XIX. század korstílusa; stilisztikai jellemzői: eredetiség, látomások és nagy ellentétek kedvelése, a klasszikus formakultúra fellazulása

BT Korstílus

ROSSZHANGZÁS

U Kakofónia

RÖVID IDEIG LÉTEZŐ NEOLOGIZMUS

SN Olyan neologizmusok, amelyek egy rövidebb ideig a nyelvi közösségben vagy annak egy csoportjában közszájon forognak, megszilárdulni azonban nem tudnak, s idővel kihullanak a nyelvből, mert már nem időszerűek, vagy mert újabb, alkalmasabb szó kiszorítja őket. Például: *feketéző*, *feketepiac* stb.

BT Neologizmus

RT Alkalmi neologizmus

STILÉMA

U Stíluselem

STILISZTIKA

NT Stíluselemzés

Stíluselmélet

Stíluskritika

Stílustörténet

RT Stílus

STILISZTIKAI ARCHAIZMUS

UF Művészi archaizmus

SN Ha az író, költő korfestésre, elmúlt idők hangulatának felkeltésére, a korhűség megteremtésére, esetleg jellemzésre használja fel az archaizmusokat

RT Stílushatás

Természetes archaizmus

STÍLUS

SN A megnyilatkozás egyéni megformáltsága, annak sajátos módja és az ebből eredő hatás

NT Stílustípus

Stílusrétegek

RT Egyéni stílus

Korstílus

Nominális stílus

Stílisztika

Stílusárnyalatok

Stíluselem

Stílusérték

Stíluseszköz

Stílushatás

Stílusirányzatok

Stílusszerkezet

Verbális stílus

STÍLUSÁRNYALATOK

SN A stílusrétegeket átszövő hangnem, attitűd; a stílusrétegeken belül különíthető el, egyrészt aszerint, hogy a beszélő zömében melyik nyelvi változattal él, továbbá a nyelvi eszközök kiválasztásában megnyilvánuló igényesség, valamint az értelmi és érzelmi hatást kiváltó elemek felhasználásának az aránya és végül az alkalmazott műfaj szerint

NT Gúnyos stílus

Homályos stílus

Közönséges stílus

Patetikus stílus

Szóvirágos stílus

Világos stílus

RT Stílus

Stílusrétegek

STÍLUSELEM

UF Stíléma

SN A szokásostól vagy semlegestől eltérő nyelvi forma, kifejezés mód

RT Stílus

STÍLUSELEMZÉS

BT Stilisztika

STÍLUSELMÉLET

BT Stilisztika

STÍLUSÉRTÉK

SN Az egyes nyelvi elemeknek a szövegben meghatározható többletjelentése

NT Állandósult stílusérték

Alkalmi stílusérték

RT Stílus

STÍLUSESZKÖZ

NT Szókép

Szóképhez csatlakozó stílus eszköz

RT Stílus

STÍLUSFAJTÁK

U Stílusrétegek

STÍLUSHATÁS

RT Stilisztikai archaizmus

Stílus

STÍLUSIRÁNYZATOK

SN Az egyes kultúrtörténeti korszakokra jellemző stílus; formai elemek sajátos rendszere, mely egy meghatározott látásmódnak, ábrázolásmódnak a függvénye; nem egyetemes jellegű, azaz nem minden művészeti ágban ható áramlat

NT Avantgárd irányzatok

Impresszionizmus

Manierizmus

Naturalizmus

Realizmus

Rokokó

Szecesszió

Szentsimentalizmus

Szimbolizmus

RT Korstílus

Stílus

STÍLUSKORSZAK

U Korstílus

STÍLUSKRITIKA

BT Stilisztika

STÍLUSNEMEK

U Stílusrétegek

STÍLUSRÉTEGEK

UF Stílusfajta

Stílusnem

SN A társadalmi-kulturális körülmények hatására történetileg kialakult és funkcionálisan különböző közlésmódok

BT Stílus

NT Hivatalos stílus

Publicisztikai stílus

Szépirodalmi stílus

Szónoki stílus

Társalgási stílus

Tudományos-szakmai stílus

RT Stílusárnyalatok

STÍLUSSZERKEZET

RT Stílus

STÍLUSTÍPUS

BT Stílus

NT Bizalmas stílus

Közömbös stílus

Választékos stílus

STÍLUSTÖRTÉNET

BT Stilisztika

SZARKAZMUS

SN Keserű, maró gúny; eszközei a durva, sokszor vulgáris szavak

BT Gúny

RT Irónia

Nyílt gúny

SZECESSZIÓ

SN A XIX. század végén, XX. század elején megjelenő stílusirányzat; stilisztikai jellemzői: túldíszítettség, feltűnő dekorativitás, indázó mondatfűzés, a rímek, alakzatok, refrének szerepének felértékelődése, jellegzetes metaforák és halmozott jelzős szerkezetek használata

BT Stílusirányzatok

SZEMLÉLETI JELLEGŰ HASONLAT

BT Hasonlat

SZENTIMENTALIZMUS

SN XVIII-XIX. századi stílusirányzat; stilisztikai jellemzői: oldottabb, érzelmektől átítatott – gyakran melankolikus és elégikus – stílus, zeneiség

BT Stílusirányzatok

SZÉPIRODALMI STÍLUS

UF Művészi stílus

SN Abban különbözik a többi stílusrétegtől, hogy benne nemcsak nyelvi és szövegalkotási szabályok érvényesülnek, hanem poétikaiak is. Legfőbb nyelvi jellemzői: eredetiség, változatosság, sűrítettség, képszerűség, többértelműség.

BT Stílusrétegek

NT Költői stílus

Prózai stílus

RT Alakzat

Egyéni stílus

Képszerűség

Szókép

Szóképhez csatlakozó stíluseszköz

Zeneiség

SZÉPÍTÉS

U Eufemizmus

SZIMBOLIZMUS

SN A XIX. század végén, XX. század elején megjelenő stílusirányzat; stilisztikai jellemzői: a szimbólum a mű központi alkotóelemévé válik, a szimbólum célja a sejtetés, sugalmazás, amit a nyelvi elemek többletjelentéseinek kihasználásával illetve a szójelentések kitágításával ér el

BT Stílusirányzatok

RT Szimbólum

SZIMBÓLUM

UF Jelkép

SN Hasonlóságon és érintkezésen alapuló szókép: valamely gondolati tartalom (eszme, érzés, elvont fogalom vagy egész gondolatsor stb.) érzéki jele

BT Szókép

NT Költői szimbólum

Köznyelvi szimbólum

RT Szimbolizmus
Szinesztézia

SZINEKDOCHÉ

SN Érintkezésen alapuló szókép, melynek stílushatása a nem és a fajta vagy a rész és egész fölcseréléséből adódik

BT Szókép
RT Metonímia

SZINESZTÉZIA

SN Hasonlóságon és érintkezésen alapuló szókép: különböző érzékterületekhez tartozó képzetek összekapcsolása egy képben

BT Szókép
RT Szimbólum

SZLENG

SN Városi nyelvváltozat, az argónak a szelídebb változata; bizalmas, játékos, humoros, közvetlen, gyakran közönséges stílusú szavakról és kifejezésekről ismerhető fel, amelyek csak a beavatottak számára érthetők

BT Rétegnyelv
RT Argó
Zsargon

SZÓALAKZAT

BT Alakzat
NT Ellentétes jelentésű szó
Felsorolás
Figura etimologica
Fokozás
Halmazás
Inverzió
Kötőszóelhagyás

Kötőszóhalmozás

Szóismétlés

Szókihagyás

SZÓISMÉTLÉS

UF Erősítés

BT Szóalakzat

SZÓKÉP

UF Trópus

SN Egy fogalom, jelenség nevének átvitele egy másik fogalomra, jelenségre, a köztük fennálló valamilyen kapcsolat alapján

BT Stíluseszköz

NT Allegória

Megszemélyesítés

Metafora

Metonímia

Szimbólum

Szinekdoché

Szinesztézia

RT Képszerűség

Látomás

Összetett költő kép

Szépirodalmi stílus

Szókép helytelen használata

Szóképhez csatlakozó stíluseszköz

SZÓKÉP HELYTELEN HASZNÁLATA

NT Képzavar

Közhely

Szóvirág

RT Szókép

SZÓKÉPHEZ CSATLAKOZÓ STÍLUSESZKÖZ

BT Stílus eszköz

NT Eufemizmus

Hasonlat

Körülírás

RT Képszerűség

Szépirodalmi stílus

Szókép

SZÓKIHAGYÁS

UF Ellipszis

BT Szóalakzat

SZÓNOKI STÍLUS

SN A szónoki beszédek, szónoklatok stílusa; jellemzői: választékos stílus, szemléletesség, patetikus hangvétel, túlzások, halmozott mondatrészek és felsorolások használata, változatos mondatfajták

BT Stílusrétegek

SZÓRENDCSERE

U Inverzió

SZÓTŐISMÉTLÉS

U Figura etimologica

SZÓVIRÁG

UF Dagály

Frázis

SN Túlzó, erőltetett, szükségtelen szókép, díszes kifejezés

BT Szókép helytelen használata

RT Szóvirágos stílus

SZÓVIRÁGOS STÍLUS

BT Stílusárnyalatok

RT Szóvirág

SZÜRREALIZMUS

SN Az avantgárd legnagyobb hatású irányzata, melynek középpontjában a tudatalatti felszabadítása áll; a szürrealisták sajátos alkotómódszere az önműködő (automatikus) írás, legfőbb poétikai eszközük a szürrealista kép, a szürrealista vers szabad képzettársításokra épülő képsorozat

BT Avantgárd irányzatok

TÁRSALGÁSI STÍLUS

SN A mindennapi, beszédbeli érintkezés stílusa; jellemzői. Közvetlenség, természetesség, fesztelenség, érzelmi hatásra és szemléletességre törekvés, differenciált szókincs, gyakoriak a hiányos mondatok, ritkábban használ összetett mondatokat, s inkább hajlik a mellérendelésre.

BT Stílusrétegek

TELJES METAFORA

UF Kéttagú metafora

SN Az azonosító és az azonosított fogalom egyaránt szerepel; például: „*A lelkem ódon, babonás vár*” (Ady: A vár fehér asszonya)

BT Metafora

RT Egyszerű metafora

TERASZOS SZERKEZET

UF Epanasztrofa

SN Az ismétlésnek az a fajtája, amelyben a mondat vége és a következő mondat eleje azonos; például: „*Emlékszem, emlékszem fekete kendődre,*

fekete kendődben halovány orcádra.

Halovány orcádnak, szívemben a mása

bölcsőm ringatója, könnyem letörlője.

Könnyem letörlője, bölcsőm ringatója

vezérel, vezérelj fiadat a jóra.” (Kassák Lajos: Emlékszem, emlékszem)

BT Ismétlés

TÉRBELI ÉRINTKEZÉSEN ALAPULÓ METONÍMIA

BT Metonímia

RT Anyagbeli érintkezésen alapuló metonímia

Időbeli érintkezésen alapuló metonímia

Ok-okozati érintkezésen alapuló metonímia

TERMÉSZETES ARCHAIZMUS

SN Történelmi tárgyú tudományos munkákban a tárgyalt korban használatos eszközök, fogalmak megnevezései

BT Archaizmus

RT Stilisztikai archaizmus

TERPESZKEDŐ KIFEJEZÉS

SN Egy ragos névszóból és egy ún. mindenes igéből álló szókapcsolat, amelyben az igei elemnek nincs önálló jelentése, csupán nyelvtani szerepe: a mellette álló névszóban kifejezett cselekvés végrehajtását jelöli.

RT Hivatalos stílus

TISZTA RÍM

BT Rím

RT Asszonánc

TÓISMÉTLÉS

U Figura etimologica

TRÓPUS

U Szókép

TUDOMÁNYOS-SZAKMAI STÍLUS

SN A tudományos művek stílusa, amelynek legszembevetőbb nyelvi sajátossága a szakszókincs használata. További jellemzők: egyértelműség, világosság, logikusság; leggyakrabban kijelentő módú mondatok használata, gyakoriak az alárendelések valamint a következtető és magyarázó mondatok

BT Stílusrétegek

TÚLZÁS

UF Hiperbola

Nagyítás

SN A tartalmi erősítés egyik fajtája, de külön jelentőségre tett szert kifejező erejével; fogalmak, jelenségek közönséges, valódi mértékének felnagyítása

RT Gúny

UTÓISMÉTLÉS

U Epifora

ÜNNEPÉLYES STÍLUS

U Patetikus stílus

VÁLASZTÉKOS STÍLUS

BT Stílustípus

RT Bizalmas stílus

Közömbös stílus

VERBÁLIS STÍLUS

RT Nominális stílus

Stílus

VILÁGOS STÍLUS

SN Világos a stílus akkor, ha érthető és egyszerű, azaz az olvasóban ugyanazokat a gondolatokat és érzelmeket ébreszti, mint amiket az író közölni akar. Alapja a szavaknak a közlés céljától, tárgyától és körülményeitől függő, megfelelő összeválogatása, valamint a helyes mondszerkesztés és mondatfűzés.

BT Stílusárnyalatok
RT Homályos stílus

VISSZATÉRŐ RÍM

SN Rímképlete: aaxa
BT Rímszerkezet

VÍZIÓ U Látomás

VONTATOTTSÁG

SN Sok hosszú szó használata a szövegben
RT Kakofónia

VULGÁRIS STÍLUS U Közönséges stílus

ZENEISÉG

SN A költői és prózai művek zenei hatása, a hangok megfelelő változatosságán alapuló dallamossága; a szépirodalmi stílus fokozottabb mértékben használja fel a zenei hatás érdekében a jó-, illetőleg rosszhangzás eszközeit.

RT Eufónia

Hangszimbolika

Kakofónia

Rím

Szépirodalmi stílus

ZSARGON

SN Egyes társadalmi osztályok, rétegek által más csoportoktól való elkülönülés szándékával létrehozott rétegnyelv; a különbözőség a szókincsben, esetleg a nyelvtanban figyelhető meg

BT Rétegnyelv

RT Argó

Szleng

III. HIERARCHIKUS

RÉSZ

Alakzat

Gondolatalakzat

Chiazmus

Ellentét

Gondolatpárhuzam

Oximoron

Paradoxon

Hangalakzat

Alliteráció

Rím

Asszonánc

Tiszta rím

Mondatalakzat

Refrén

Szóalakzat

Ellentétes jelentésű szó

Felsorolás

Figura etimologica

Fokozás

Halmazás

Inverzió

Kötőszóelhagyás

Kötőszóhalmozás

Szóismétlés

Szókihagyás

Alakzatokat létrehozó logikai műveletek

Ismétlés

Anafora

Egyszerű ismétlés

Epifora

Módosított ismétlés

Teraszos szerkezet

Elhagyás

Felcserélés

Alkalmi neologizmus

Alkalmi stílusérték

Állandósult neologizmus

Állandósult stílusérték

Allegória

Alliteráció

Anafora

Anyagbeli érintkezésen alapuló metonímia

Aránytalanság

Archaizmus

Jelentésbeli archaizmus

Fogalmi archaizmus

Formai archaizmus

Stilisztikai archaizmus

Természetes archaizmus

Argó

Asszonánc

Avantgárd irányzatok

Dadaizmus

Expresszionizmus

Futurizmus

Konstruktivizmus

Kubizmus

Szürrealizmus

Barokk

Bizalmas stílus

Bokorrím

Chiazmus

Dadaizmus

Darabosság

Egyéni stílus
Egyszerű ismétlés
Egyszerű metafora
Elhagyás
Ellentét
Ellentétes jelentésű szó
Epifora
Epikus hasonlat
Érzelmi-hangulati jellegű hasonlat
Eufemizmus
Eufónia
Expresszionizmus
Felcserélés
Félrím
Felsorolás
Figura etimologica
Fogalmi archaizmus
Fokozás
Formai archaizmus
Főnévi metafora
Futurizmus
Gondolatalakzat
 Chiazmus
 Ellentét
 Gondolatpárhuzam
 Oximoron
 Paradoxon
Gondolatpárhuzam
Gúny
 Irónia
 Nyílt gúny
 Szarkazmus

Gúnyos stílus

Halmozás

Hangalakzat

Alliteráció

Rím

Hangszimbolika

Hármas rím

Hasonlat

Epikus hasonlat

Érzelmi-hangulati jellegű hasonlat

Szemléleti jellegű hasonlat

Hivatalos stílus

Homályos stílus

Időbeli érintkezésen alapuló metonímia

Igei metafora

Impresszionizmus

Inverzió

Irónia

Ismétlés

Anafora

Egyszerű ismétlés

Epifora

Módosított ismétlés

Teraszos szerkezet

Jelentésbeli archaizmus

Kakofónia

Képszerűség

Képzavar

Keresztrím

Klasszicizmus

Konstruktivizmus

Korstílus

Barokk

Klasszicizmus

Reneszánsz

Romantika

Költői metafora**Költői metonímia****Költői stílus****Költői szimbólum****Körülírás****Kötőszóelhagyás****Kötőszóhalmozás****Közhely****Köznyelvi metafora****Köznyelvi metonímia****Köznyelvi szimbólum****Közömbös stílus****Közönséges stílus****Kubizmus****Látomás****Manierizmus****Mássalhangzó-torlódás****Megszemélyesítés****Melléknévi metafora****Metafora**

Egyszerű metafora

Főnévi metafora

Igei metafora

Költői metafora

Köznyelvi metafora

Melléknévi metafora

Teljes metafora

Metonímia

Anyagbeli érintkezésen alapuló metonímia

Időbeli érintkezésen alapuló metonímia

Költői metonímia

Köznyelvi metonímia

Ok-okozati érintkezésen alapuló metonímia

Térbeli érintkezésen alapuló metonímia

Módosított ismétlés

Mondatalakzat

Refrén

Monotónia

Naturalizmus

Neologizmus

Alkalmi neologizmus

Állandósult neologizmus

Rövid ideig létező neologizmus

Nominális stílus

Nyílt gúny

Ok-okozati érintkezésen alapuló metonímia

Oximoron

Ölelkező rím

Összetett költői kép

Paradoxon

Páros rím

Patetikus stílus

Pátosz

Prózai stílus

Publicisztikai stílus

Ráütő rím

Realizmus

Refrén

Reneszánsz

Rétegnyelv

Argó

Szleng

Zsargon

Rím

Asszonánc

Tiszta rím

Rímszerkezet

Bokorrím

Félrím

Hármas rím

Keresztrím

Ölelkező rím

Páros rím

Ráütő rím

Visszatérő rím

Rokokó

Romantika

Rövid ideig létező neologizmus

Stilisztika

Stíluselemzés

Stíluselmélet

Stíluskritika

Stílustörténet

Stilisztikai archaizmus

Stílus

Stílustípus

Bizalmas stílus

Közömbös stílus

Választékos stílus

Stílusrétegek

Hivatalos stílus

Publicisztikai stílus
Szépirodalmi stílus
 Költői stílus
 Prózai stílus
Szónoki stílus
Társalgási stílus
Tudományos-szakmai stílus

Stílusárnyalatok

Gúnyos stílus
Homályos stílus
Közönséges stílus
Patetikus stílus
Szóvirágos stílus
Világos stílus

Stíluselem

Stíluselemzés

Stíluselmélet

Stílusérték

Állandósult stílusérték
Alkalmi stílusérték

Stíluseszköz

Szókép
 Allegória
 Megszemélyesítés
 Metafora
 Egyszerű metafora
 Főnévi metafora
 Igei metafora
 Költői metafora
 Köznyelvi metafora
 Melléknévi metafora
 Teljes metafora

Metonímia

Anyagbeli érintkezésen alapuló metonímia

Időbeli érintkezésen alapuló metonímia

Költői metonímia

Köznyelvi metonímia

Ok-okozati érintkezésen alapuló metonímia

Térbeli érintkezésen alapuló metonímia

Szimbólum

Szinekdoché

Szinesztézia

Szóképhez csatlakozó stíluseszköz

Eufemizmus

Hasonlat

Körülírás

Stílushatás

Stílusirányzatok

Avantgárd irányzatok

Dadaizmus

Expresszionizmus

Futurizmus

Konstruktivizmus

Kubizmus

Szürrealizmus

Impresszionizmus

Manierizmus

Naturalizmus

Realizmus

Rokokó

Szecesszió

Szentalizmus

Szimbolizmus

Stíluskritika

Stílusrétegek

Hivatalos stílus

Publicisztikai stílus

Szépirodalmi stílus

 Költői stílus

 Prózai stílus

Szónoki stílus

Társalgási stílus

Tudományos-szakmai stílus

Stílusszerkezet

Stílustípus

Bizalmas stílus

Közömbös stílus

Választékos stílus

Stílustörténet

Szarkazmus

Szecesszió

Szemléleti jellegű hasonlat

Szentalizmus

Szépirodalmi stílus

 Költői stílus

 Prózai stílus

Szimbolizmus

Szimbólum

 Költői szimbólum

 Köznyelvi szimbólum

Szinekdoché

Szinesztézia

Szleng

Szóalakzat

 Ellentétes jelentésű szó

 Felsorolás

Figura etimologica

Fokozás

Halmazás

Inverzió

Kötőszóelhagyás

Kötőszóhalmazás

Szóismétlés

Szókihagyás

Szóismétlés

Szókép

Allegória

Megszemélyesítés

Metafora

Egyszerű metafora

Főnévi metafora

Igei metafora

Költői metafora

Köznyelvi metafora

Melléknévi metafora

Teljes metafora

Metonímia

Anyagbeli érintkezésen alapuló metonímia

Időbeli érintkezésen alapuló metonímia

Költői metonímia

Köznyelvi metonímia

Ok-okozati érintkezésen alapuló metonímia

Térbeli érintkezésen alapuló metonímia

Szimbólum

Szinekdoché

Szinesztézia

Szókép helytelen használata

Képzavar

Közhely

Szóvirág

Szóképhez csatlakozó stíluseszköz

Eufemizmus

Hasonlat

Körülírás

Szókihagyás

Szónoki stílus

Szóvirág

Szóvirágos stílus

Szürrealizmus

Társalgási stílus

Teljes metafora

Teraszos szerkezet

Térbeli érintkezésen alapuló metonímia

Természetes archaizmus

Terpeszkedő kifejezés

Tiszta rím

Tudományos-szakmai stílus

Túlzás

Választékos stílus

Verbális stílus

Világos stílus

Visszatérő rím

Vontatottság

Zeneiség

Zsargon

IV. GRAFIKUS RÉSZ

H I V A T K O Z Á S O K

1. Az információkezelés fogalomrendszere : az információs szaktezaurusz fogalma, rendszere és felépítése / Molnár Imre. - Budapest : Közgazd. és Jogi Kiadó, 1973. pp. 21-22.
2. Stilisztikai lexikon : stilisztikai fogalmak magyarázata szépirodalmi példákkal szemléltetve / Szathmári István. - Budapest : Tinta Kvk., 2004. 5. p.
3. Szövegnyelvészet és stilisztika / Szabó Zoltán. - Bp. : Tankvk., 1988. 59. p.
4. Uo. 60. p.
5. Stílusról, stilisztikáról napjainkban / Szathmári István. - Budapest : Tinta Kvk., cop. 2005. 25. p.
6. Magyar nyelvű információkereső teauruszok szerkezete, részei és formái : MSZ 3418- 76 / [közr. a] Magyar Szabványügyi Hivatal. - 3. kiad. - [Budapest] : MSZH , 1978. - 1. p.
7. Molnár Imre: i.m. 56 p.
8. Bevezetés az információkereső nyelvek elméletébe és gyakorlatába / B. Hajdú Ágnes, Babiczky Béla. - Budapest : Universitas, 1998. 188. p.
9. Információs teauruszok / Horváth Tibor, Varga Dénes. - Budapest : NPI, 1977. 18. p.
10. Molnár Imre: i. m. 39. p.
11. Stílusról, stilisztikáról napjainkban / Szathmári István. - Budapest : Tinta Kvk., cop. 2005. 29. p.
12. Magyar nyelv 11. osztály / Hajas Zsuzsa. - Debrecen : Pedellus, 2003. 41. p.
13. Stílusról, stilisztikáról napjainkban / Szathmári István. - Budapest : Tinta Kvk., cop. 2005. 36. p.
14. Molnár Imre: i. m. 42. p.

FORRÁSJEGYZÉK

Gyakorlati magyar nyelvtan / Zsuffa Zoltánné. – Budapest : Akkord : Panem, 1993 . – 413 p.

A költői nyelvről : [egyetemi tankönyv] / Fónagy Iván. - [Budapest] : Corvina, [1999] Gyula : Dürer. - 525 p. - (Egyetemi könyvtár)

Magyar nyelv : 10. osztálynak / Hajas Zsuzsa . - Debrecen : Pedellus, 2002. - 121, [3] p.

Magyar nyelv 11. osztály / Hajas Zsuzsa. - Debrecen : Pedellus, 2003. - 115 p.

A magyar stilisztika vázlata : [egyetemi tankönyv]/ Fábián Pál, Szatmári István, Terestyéni Ferenc. – Budapest : Tankvk., 1971. – 297 p.

Stilisztika / Szikszainé Nagy Irma. – Budapest : Trezor, 1994. – 219 p.

Stílusról, stilisztikáról napjainkban / Szathmári István. - Budapest : Tinta Kvk., cop. 2005 . - 102 p.

Stilisztikai lexikon : stilisztikai fogalmak magyarázata szépirodalmi példákkal szemléltetve / Szathmári István. - [2. átd., bőv. kiad.]. - Budapest : Tinta Kvk., 2004. - 250 p. – (A magyar nyelv kézikönyvei)

Szövegnyelvészet és stilisztika / Szabó Zoltán. - Bp. : Tankvk., 1988. - 342 p.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném megköszönni témavezetőm, Benediktsson Dániel tanár úr szakmai segítségét, a szakdolgozathoz fűzött segítő szándékú megjegyzéseit, észrevételeit és javaslatait.